

De „bundne“ Kirkedøre.

Ved *G. Schovsbo.*

Sagnet fortæller, at Hr. Niels Bugge lod opbygge den Gaard Vosborg ude i Fjorden for Vesterhavet med stor Pragt som sin rette Fædreneborg. Da Bygningen var tilendebragt, vilde han forvisse sig om, at den var vel bygget, og han lod derfor, saasnart som Bygmesteren havde taget Afsked og næppe var en halv Mil borte, en Svend ride efter ham og tilraabe ham, at Bygningen var ved at falde. Dersom han da vendte sig om, skulde Svenden nedhugge ham paa Stedet. Da Svenden havde indhentet Bygmesteren, raabte han efter ham: »Mester! Mester! Taarnet hælder!« Men Bygmesteren svarede ganske rolig, uden at vende sig: »Ikke hælder Taarnet nu; thi trofast har jeg bygget det; men sig Eders Herre, at der skal komme en Mand fra Nordvest, indsvøbt i en blaa Kappe, og han vil faa Taarnet til at hælde.« Og saaledes skete det ogsaa, da Vesterhavet 200 Aar derefter nødte Hr. Predbjørn Podebusk til at flygte fra Gaarden.

Dette smukke Sagn, der her er gengivet efter Traps Beskrivelse af Danmark (1. Udgave 1859, II S. 784 flg.), er i mere end én Henseende saare betegnende. Her skal kun fremhæves et enkelt Punkt, der er af stor Interesse.

Selv om ethvert Skolebarn kender denne Bygmesters bortvandrende Skikkelse, der i rolig Bevidsthed om sin Samvittighedsfuldhed og Dygtighed ikke en Gang vender sig om og ser sig tilbage, véd dog hverken Børn eller Voxne noget om, hvad han hed. Herremanden, Arbejdsgiveren, Bygherren, der lagde Penge til, har faaet sit Navn bevaret, men den, der udførte Arbejdet og lagde baade Krop og Sjæl til, han træder helt tilbage, gaar ind i Glemthedens dybe Mørke.

De Kunstnere, der syle med Pensel og Palet, har altid været saare omhyggelige for, at deres Navn ikke skulde glemmes af en beundrende Eftertid, men har »signeret« deres Malerier, o forsynet dem med Navn eller Mærke. Men de Kunstnere, hvis Materiale har været Sten, Træ eller Jern, har i Reglen ikke »signeret« deres Arbejder, selv om de vidner om ligesaa stort Snille og ligesaa fin en Skønhedssans, som Malernes Værker.

Hvilke Arkitekter har bygget vore Herregaarde og Kirker?

Paa enkelte af de gamle Kirkebygninger findes et Navn, f. Ex. er i et Par Fraadsten over Bjernede Kirkes søndre Dør indhugget paa Latin: »Ebbe Skjalmsøn og hans Hustru Ragnhild byggede her en Kirke, som hans Søn Sune sidenhen rejste af Sten til Ære for Gud, vor Fru og Hellig Lars.«¹⁾ Her er et Navn, 3 endda, men det er Arbejdsgivernes — Bygmesterens er der ikke.

En smuk Undtagelse danner en Indskrift paa Døbefonten i Baarse Kirke paa Sjælland; der staar med Munkeskrift:

»Bonde Friso me fecit

Esgerus Røth me fecit fieri«.

D. v. s.: »B. F. gjorde mig, E. R. (rimeligvis Absalons Fader Asser Ryg) lod mig gøre«. Her er Kunstnerens Navn dog nævnt, endog foran Bygherrens.

Paa én af Kirkestolene i Nørre Aaby Kirke findes indskaaret med en skarp Kniv: »Jens Hat og Hans Rasmussøn de lod gøre Dese Stolle Paa Kierkens Vegne i Her. Jeb Anderssons Tiid Anno 1598«. Atter Arbejdsgivernes, men ikke Arbejdernes Navne!

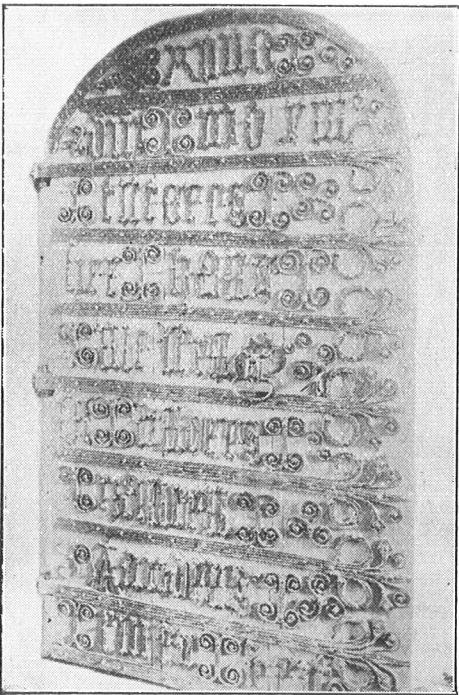
Derimod staar der paa den smukke, rigt udskaarne Prædikestol: »1649, udi Her. Alexander Christenssons Sognepræstes Tid er denne Prædikestol gjort af ny af Hans Nielssøn, Bilthugger i Melfar«. Her har Kunstneren dog selv sørget for at faa den Ære, der tilkommer ham!

Og i Ørsted Kirke i Vestfyen er han helt alene om Æren. Et Portalrelief, forestillende Samsons Kamp med Løven, bærer nemlig Runeindskriften: »Eskild i Gaarde skar Samson, han (der) dræbte Dyret.«²⁾

¹⁾ Se M. Mackeprang: Vore Landsbykirker. Kbhvn., 1920, S. 10.

²⁾ Mackeprang: Vore Landsbykirker, S. 13.

Vender vi os til de Kunstnere, der har arbejdet med de haarde Materialier, Malm og Jern, da er det en kendt Sag, at Kirkeklokkerne ofte bære Støberens Navn, oven i Købet i Linie med Jesus, Jfr. Marie, Sognepræstens eller en Helgens Navn. Men de skønne — fantastisk skønne — Jerngitre, der findes i nogle Kirker, fortier Mesterens Navn — dog med Undtagelse af det, der danner Indgangen til Christian den

Kirkedøren i Asperup Kirke.

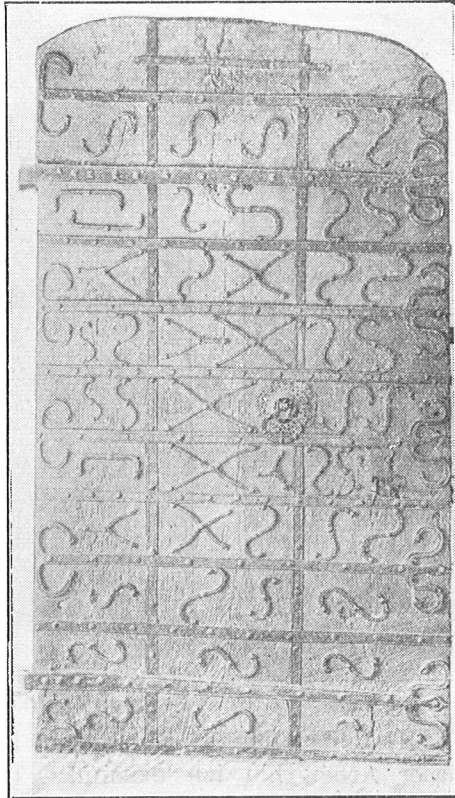
Den gamle Kirkedør i Indslev Kirke.

fjerdes Kapel i Roskilde Domkirke: »Kaspar Fincke bin ich genannt — dieser Arbeit bin ich bekannt.« Det er visselig sandt, at han kan være dette Arbejde bekendt; men det vilde jo være pænere, om en anden havde sagt det; dog — saa var det maaske slet ikke blevet sagt!

I Vends Herred findes en Del gamle Kirkedøre. De er af tykt Egetræ og meget rigeligt beslaede med Jern, formodentlig for at gøres endnu mere modstandsdygtige mod en eventuel Fjendes Øxer. De fleste gamle Kirker har vel nok i Ufredstider tjent som Tilflugt for Menigheden.

Dette Jernbeslag er formet som brede Tværbaand (9 à 10 i Tallet), og Mellemrummene mellem disse er udfyldt med Jernbogstaver, der enten forestiller kabbalistiske Tegn (Besværgelses-tegn) eller danner hele Indskrifter. Som Exempel ser man her den gamle Dør i Nr. Aaby Kirke, der nu er løftet af sine vældige Hængsler og anbragt i Kirkens Vaabenhus.

Døren er 3 cm tyk, 140 cm bred og 267 cm høj.

Nr. Aaby Kirkes gamle Dør.

I Indslev Kirke findes en overordentlig smuk Dør, der nu ogsaa er ude af Brug og opstillet i Vaabenhuset. Den ser saaledes ud:

Foruden Aarstallet 1465 indeholder Indskriften (paa Latin) Englands Hilsen til Jfr. Maria («Ave Maria»), Navnet paa Kir-

kens Skytshelgen, St. Dionysius, og Smedens Navn: »Laurentius Jacobi me fecit .Ora pro eo«. (Lars Jacobsen gjorde mig. Bed for ham).

Smedens — eller Kunstnerens — eller maaske allerhelst Kunstsmedens — Navn findes ogsaa paa Døren i Asperup Kirke, der bærer følgende Indskrift med Bogstaver og Slyn-ninger, der viser Mandens Skønhedssans og overlegne Herre-dømme over det haarde Materiale:

»Anno Dni. 1508 tutores Her. Hans Nielsen oc Anders Hansen. Anders Smed fecit«, o: i det Herrens Aar 1508 lod (Præsten) Hr. H. N. og Anders H. dette Arbejde udføre, og Anders Smed gjorde det. Døren er 2½ cm tyk, 144½ cm bred, 253 cm høj.

Det samme Smedenavn forekommer paa Kirkedøren i Kauslunde. Den er fra 1489 og lovpriser Jfr. Maria. »Anders Smed bandt mig«.

Det fortjener at bemærkes, at »Smed« var Fællesbetegnelse for alle Haandværkere, der arbejdede i haardt Materiale. Den Jakob Rød fra Svendborg, der i det 13. Aarh. har støbt en Række mærkelige Røgelsekar med Runeindskrifter til syd-fyenske Kirker, kalder sig f. Ex. ogsaa Smed^{*)}.

Ogsaa i Roerslev og Gjelsted findes endnu saadanne »bund-ne« Døre. Sidstnævnte har (paa Latin) denne Indskrift: »Aar 1506 er dette Arbejde gjort til Ære for St. Nicolai i Gjelsted af mig Olavus Malde fra Byen Assens.«

Derimod er Dørene i Udby (1409), Rørup (1513) og Brænde-rup (»Me fecit Petrus«) nu forsvundne.

Det synes, som om Smedene har haft Mod til at være deres Arbejde og deres Navn bekendt. Derved er de blevne bevarede, saa vi véd, at Lars Jacobsen, Anders Smed, Olavus Malde fra Assens og Petrus i sin Tid har været dygtige og samvittighedsfulde Kunstnere, der paa deres Maade har været med til at bygge og smykke Kirkerne, de gamle Huse, der staa, om end Taarnene falde.

*) Mackeprang: Vore Landsbykirker, S. 14.